

SXEDIO.703

22.12.1962: Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΕΠΙΜΕΝΕΙ ΣΕ ΕΝΙΑΙΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΣΕ ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΙΩΚΟΥΝ ΕΦ'ΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΙΣΤΩΝ ΔΗΜΩΝ

Η υπόθεση του πλοιαρίου Ντενίζ ήταν ένα σοβαρότατο γεγονός το οποίο έριψε βαριά και επικίνδυνη σκιά και επηρέασε αποφασιστικά τις σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων.

Ωστόσο δεν ήταν το μόνο που οδήγησε σε ένταση τις σχέσεις των δυο κοινοτήτων της νήσου αυτή την κρίσιμη περίοδο. Ακολούθησαν και άλλα ακόμα πολύ σοβαρότερα με βαυθύτερες προεκτάσεις.

Ένα από τα καυτά θέματα τριβής στα πρώτα βήματα της Μεταβατικής Κυβέρνησης και αργότερα της Κυπριακής Κυβέρνησης που τέθηκε με επιμονή από τους Τούρκους ήταν ο γεωγραφικός διαχωρισμός ή διαμελισμός των Δημαρχείων σε Ελληνικά και Τουρκικά.

Τα Δημαρχεία ήταν η μόνη υποτυπώδης μορφή δημοκρατίας που υπήρχε τις τελευταίες δεκαετίες στην Κύπρο, γιατί τα μέλη τους εκλέγονταν (δεκαετία **1940** και αρχές της δεκαετίας του **1950**) στη διάρκεια αναμετρήσεων που συγκλόνιζαν την Κύπρο για μεγάλα διαστήματα.

Οι Έλληνες Δήμαρχοι κι οι δημοτικοί σύμβουλοι που είχαν εκλεγεί στις τελευταίες εκλογές του **1953** εξακολουθούσαν να βρίσκονται ακόμα στις θέσεις τους. Στη θέση τους ακόμα βρίσκονταν οι τουρκικές δημοτικές επιτροπές που είχαν εγκαθιδρυθεί στη Λευκωσία, Λεμεσό, Αμμόχωστο, Λάρνακα και Πάφο από τον Ιούλιο του **1958** στη διάρκεια των συγκρούσεων Ελλήνων και Τούρκων κι έτσι σαν τα οργανωμένα σύνολα αποτέλεσαν και την πρώτη σπινθήρα όπου ξέσπασαν οι πρώτες "πολιτικές" διαφορές.

Η δημιουργία χωριστών Δημαρχείων προβλεπόταν από το Σύνταγμα. Το άρθρον **173** του Συντάγματος

πρόβλεπε ρητά ότι θα δημιουργούνταν χωριστοί Δήμοι στις πέντε μεγαλύτερες πόλεις της Δημοκρατίας, δηλαδή Λευκωσία, Λεμεσό, Αμμόχωστο, Λάρνακα και Πάφο από τους Τούρκους κατοίκους τους, υπό τον όρο ότι ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος, θα εξέταζαν μέσα σε τέσσερα χρόνια από την έναρξη της ισχύος του Συντάγματος το ζήτημα, αν ο χωρισμός αυτός των Δήμων θα συνεχιζόταν ή όχι.

Ο Πρόεδρος Μακάριος, ο οποίος στην αρχή δεν διαφωνούσε στην ίδρυση χωριστών Δημαρχείων στις διάφορες πόλεις της νήσου από τους Έλληνες και τους Τούρκους και υπέγραψε τις σχετικές συμφωνίες, αργότερα, σαν άρχισε να παίρνει τα υνία του νέου κράτους που θα δημιουργείτο, άρχισε να βλέπει τα πράγματα διαφορετικά- ίσως λόγω των έντονων αντιδράσεων που υπήρχαν και του ανεφάρμοστου της συμφωνίας στον τομέα αυτό λόγω πρακτικών δυσκολιών.

Στα πρώτα στάδια οι Έλληνες ηγέτες πίστευαν ότι αν οι Τούρκοι ίδρυσαν δικά τους δημαρχεία δεν θα μπορούσαν να τα συντηρήσουν και θα κατέρρεαν.

Το θέμα θα εξελισσόταν σε μείζον τους επόμενους μήνες και τα χρόνια που θα ακολουθούσαν και θα αποτελούσε το πρώτο δείγμα επίδειξης της δύναμης του Μακαρίου.

Από την άλλη όμως το θέμα αυτό θα έφερνε τις σχέσεις των δυο κοινοτήτων σε πολύ κρίσιμο σημείο χωρίς επιστροφή. Ο Μακάριος παρουσιαζόταν ότι παρέβαινε το Σύνταγμα και ιδιαίτερα μια πρόνοια η οποία ούτε καν είχε εφαρμοσθεί για να φανούν, όπως ισχυρίζονταν οι Τούρκοι, οι πρακτικές δυσκολίες της, ενώ οι Τούρκοι άρχισαν να κατηγορούν παράλληλα το Μακάριο για δικτατορικές ενέργειες και προχώρησαν κι αυτοί με τη σειρά τους σε αντισυνταγματικά αντίμετρα. Έτσι ο Ντενκτάς, έδωσε εξουσία στην Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση να εγκρίνει Νόμο για τα Τουρκικά Δημαρχεία επεμβαίνοντας ουσιαστικά στις εξουσίες της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Τα πράγματα οδηγούνταν από το κακό στο χειρότερο.

Αποτέλεσμα ο Μακάριος ανταπαντώντας προχώρησε σε κατάργηση του Νόμου για τα Δημαρχεία, διόρισε αντισυνταγματικά, όπως κρίθηκε αργότερα από το Συνταγματικό Δικαστήριο, Συμβούλια Βελτιώσεως στις πόλεις και στους δήμους των κωμοπόλεων και μέσα σε ένα κύμα ευφορίας, παρά τον κατήφορο που έπαιρναν τα πράγματα και από τις δυο πλευρές εκτός του Συντάγματος προειδοποιούσε:

"Και αν ακόμη το Συνταγματικό Δικαστήριο πει ότι αυτό που κάμνω είναι αντισυνταγματικό δεν θα σεβασθώ ο,τιδήποτε από αυτά τα πράγματα. Εάν βλέπουμε ότι υπάρχουν στο Σύνταγμα πράγματα τα οποία δημιουργούν πρόβλημα για την ομαλή λειτουργία του κράτους, γιατί θα έπρεπε να φοβούμαστε να παρακάμψουμε τα συνταγματικά αυτά προβλήματα;"

Το θέμα της δημιουργίας χωριστών Δημαρχείων ηγέρθη από την αρχή των προσπαθειών για ίδρυση της νέας Δημοκρατίας και ο Μακάριος παρουσιάστηκε με εντελώς διαφορετικές απόψεις από εκείνες που είχε στη Ζυρίχη.

Ετσι στις **15 Μαΐου 1959**, δυο μόλις μήνες μετά την επιστροφή του στην Κύπρο, παρουσίασε ένα σχέδιο στηριζόμενο στη λογική, όπως είπε, παρά στις συμφωνίες της Ζυρίχης, το οποίο πίστευε ότι θα μπορούσε να προωθήσει.

Ο Μακάριος είπε ότι ζήτησε από τον Εισαγγελέα Κρίτωνα Τορναρίτη, που ήταν και μέλος της Συνταγματικής Επιτροπής που είχε διορισθεί για καταρτισμό του συντάγματος της Δημοκρατίας, να του ετοιμάσει νομοσχέδιο για τους Δήμους.

Ομως στο νου του ο Μακάριος είχε ξεκαθαρισμένες απόψεις: Το σχέδιο δεν θα στηριζόταν στον εδαφικό διαχωρισμό των Δήμων, που ζητούσαν οι Τούρκοι, αλλά στο διοικητικό.

" Δεν πρόκειται περί εδαφικού διαχωρισμού των Δήμων, αλλά περί διαχωρισμού των δημοτικών υπηρεσιών ή των λειτουργιών τους. Ως εκ τούτου, κανένας λόγος ανησυχίας δεν υπάρχει" είπε ο

Μακάριος που ξεκαθάρισε ότι το σχέδιο του στηριζόταν, όπως είπε, στην κοινή λογική.

Ακόμα ο Μακάριος είπε ότι το σχέδιο του πρόβλεπε ότι οι Έλληνες θα εκλέγουν το Ελληνικό Δημοτικό Συμβούλιο, ανεξάρτητα από τη συνοικία στην οποία ανήκουν και οι Τούρκοι το Τουρκικό Δημοτικό Συμβούλιο και όπως οι Έλληνες και οι Τούρκοι πληρώνουν φόρους στα ελληνικά και τα τουρκικά δημαρχεία αντίστοιχα.

Ενώ συνεχίζονταν οι συζητήσεις, ο αποχωρών Κυβερνήτης Σερ Χιου Φουτ με διάταγμά του νομιμοποίησε τις τουρκικές Δημοτικές επιτροπές που υπήρχαν στις πέντε πόλεις με Νόμο που δημοσίευσε τον Οκτώβρη του **1959**.

Οι επιτροπές αυτές μπορούσαν να ασκούν, σύμφωνα με την απόφαση του Κυβερνήτη, τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες εξουσίες που ασκούσαν τα νόμιμα δημοτικά συμβούλια.

Η ενέργεια αυτή του Κυβερνήτη θεωρήθηκε ως προσπάθεια προώθησης της δημιουργίας χωριστών Δημαρχείων, για τα οποία οι Έλληνες Δήμαρχοι και ο Μακάριος αντιδρούσαν.

Σε κοινή ανακοίνωση τους οι Δήμαρχοι Λευκωσίας Θεμιστοκλής Δέρβης, Λεμεσού Κώστας Παρτασίδης, Αμμοχώστου Ανδρέας Πούγιουρος, Λάρνακας Γεώργιος Χριστοδουλίδης, Πάφου Ι. Ιακωβίδης και Κερύνειας Χαρ. Δημητριάδης, κατάγγειλαν ότι με τη νομοθεσία συνεχιζόταν η ανοχή των σκανδαλωδώς παρανόμων πράξεων των Τούρκων, ενώ προωθείτο ο διαμελισμός των Δήμων σε βάρος των Ελλήνων κατοίκων των πόλεων κι έτσι δημιουργείτο μια ντε φάκτο κατάσταση, η οποία αδικούσε τους Έλληνες δημότες.

Ωστόσο, παρά τις διαμαρτυρίες, ο Κυβερνήτης προχώρησε και στο διορισμό ελληνικής επιτροπής στη Λευκωσία, ώστε από την αποχώρηση του Δημάρχου Θεμιστοκλή Δέρβη, να διαχειριζόταν τα θέματα του ελληνικού Δήμου.

Κι ενώ τα πράγματα δεν έδειχναν να οδηγούνται σε αίσια λύση, οι δυο πλευρές επέμεναν στις θέσεις

τους και θα συνέχιζαν να τηρούν τη θέση αυτή για πολλά χρόνια. Οι Έλληνες ήθελαν ενιαίους Δήμους, ενώ οι Τούρκοι χωριστούς, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Συντάγματος.

Οι θέσεις των δυο πλευρών θα συνέχιζαν να παραμένουν κι έτσι, ως συμβιβασμός για να μη προχωρήσει η νέα Κυβέρνηση που ανέλαβε την εξουσία μετά την αποχώρηση των Αγγλων στις **16** Αυγούστου, ο Νόμος παρατεινόταν κάθε τρεις μήνες.

Και καθώς οι σχέσεις των δυο κοινοτήτων οξύνονταν κι έφθαναν σε σημείο χωρίς επιστροφή, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος πήρε την απόφαση να δώσει τη μάχη των Δήμων καταργώντας τον υφιστάμενο Νόμο, αν οι Τούρκοι επέμεναν στις θέσεις τους.

Η μάχη αυτή αποτέλεσε τη βάση στην οποία ο Μακάριος θα στηριζόταν για να δοκίμαζε τη δύναμη του, για να προχωρήσει αργότερα και σε άλλες αλλαγές στο Σύνταγμα της Ζυρίχης.

Απόδειξη του ανεφάρμοστου του διαχωρισμού των Δήμων θα αποτελούσε για το Μακάριο το εφιαλτήριο από το οποίο θα εκκινούσε για να αποδείξει επίσης ότι και άλλες πρόνοιες του Συντάγματος δεν θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν και επομένως έπρεπε να τροποποιηθούν. Κι αυτές ήσαν πολλές όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Έτσι στα τέλη του **1962 (20 Δεκεμβρίου)** ο κόμπος είχε φθάσει στο κτένι. Ο Μακάριος και ο Κουτσιούκ βρίσκονταν μπροστά στο δίλημμα είτε να δεχθούν ο ένας τις θέσεις του άλλου είτε να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες.

Όμως για το Μακάριο το δίλημμα ήταν ακόμα χειρότερο: Έπρεπε ή να δεχθεί τις τουρκικές προτάσεις και να προχωρήσει στη θέσπιση της Νομοθεσίας που πρόβλεπε το Σύνταγμα για διαμελισμό των Δήμων ή να προχωρήσει στις δικές του αποφάσεις, παραβιάζοντας ουσιαστικά το Σύνταγμα, προκειμένου να διατηρήσει ενοποιημένους τους Δήμους.

Λίγο πριν εκπνεύσει η Νομοθεσία στις **31** Δεκεμβρίου έγινε μια ευρεία σύσκεψη στο Προεδρικό Μέγαρο με τη συμμετοχή της ηγεσίας των δυο πλευρών:

Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, Γλαύκος Κληρίδης Πρόεδρος της Βουλής, Γενικός Εισαγγελέας Κρίτων Τορναρίτης, Φαζίλ Κουτσιούκ Αντιπρόεδρος και Ραούφ Ντενκτάς, Πρόεδρος της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης.

Ο Μακάριος είχε όμως πάρει τις αποφάσεις του και δεν επρόκειτο να υποχωρήσει. Στις θέσεις της όμως επέμενε σταθερά κι η τουρκοκυπριακή πλευρά.

Σαν υποχώρηση στη σύσκεψη συζητήθηκε θέμα σχηματισμού Ενιαίων Δήμων με το διορισμό κοινών επιτροπών για ένα χρόνο, ως ενδιάμεση λύση, για αποτροπή της κρίσης.

Ενώ όμως αρχικά οι Τούρκοι παρουσιάστηκαν πρόθυμοι να συζητήσουν την πρόταση και έδωσαν την εντύπωση κάποιας ικανοποίησης στο τέλος την απέρριψαν.

Ο αρθρογράφος της εφημερίδας "Ακίν", Γιαβούζ, σε άρθρο του, παρέθετε τους τουρκικούς όρους κάτω από τον τίτλο "εάν είναι ευνοϊκό να το διαπραγμαστευθούμε":

" Μόνο ένα ίδρυμα μας απέμεινε, όπου δεν μπορούν να καταπατήσουν τα δικαιώματά μας και αυτό είναι οι χωριστοί Δήμοι μας τους οποίους αγωνιζόμαστε να κρατήσουμε επί ποδός. Επιδιώκουν την ενοποίηση των Δήμων για να μπορούν να αυθαιρετούν κι εκεί, όπως και στους άλλους τομείς.

" Το παρελθόν μας έχει διδάξει πολλά για τους κοινούς Δήμους. Τώρα, βεβαίως, μας υπόσχονται πολλά, αν δεχθούμε την εκποίηση.

" Θυμώνουν, όμως, επειδή δεν τους πιστεύουμε και δεν τους έχουμε εμπιστοσύνη.

" Μας χαρακτηρίζουν ως ανειλικρινείς, ενώ συμβαίνει το αντίθετο. Ουδέποτε θέλησαν να συνεργασθούν μαζί μας ειλικρινά, αλλά πάντοτε επιχείρησαν να καταπατήσουν τα δικαιώματά μας.

" Ως τελευταίο παράδειγμα έχουμε το διορισμό από την Επιτροπή Δημοσίας Υπηρεσίας Ελληνα στην υποδιεύθυνση ταχυδρομείων.

" Παρ' όλον ότι είναι ακατόρθωτο, εν πάση περιπτώσει ως επιχειρήσουμε να διαπραγματευτούμε

μαζί τους το θέμα των Δήμων.

" Θα δεχθούν όπως το **30%** των εισοδημάτων του Δήμου διατίθεται για την τουρκική συνοικία και το **70%** για την ελληνική;

" Όταν ο Πρόεδρος είναι Έλληνας και ο Αντιπρόεδρος Τούρκος θα αναγνωρίζουν σ αυτόν δικαίωμα αρνησικυρίας;

" Θα δεχθούν όπως οι διορισμοί μηχανικών, υπαλλήλων και κλητήρων γίνονται με βάση την αναλογία **70: 30**;

" Θα δεχθούν όπως βρίσκεται στην τουρκική συνοικία υποκατάστημα της Δημαρχίας;

" Θα δεχθούν όπως το Δημοτικό Συμβούλιο μη ασχολείται με πολιτικά θέματα και μη αναφέρει ποτέ τη λέξη "Ένωση";

" Σ αυτό θα δεχθούν να προστεθεί ειδικός όρος στη δημοτική Νομοθεσία;

" Αυτές είναι οι προτάσεις τις οποίες δεν γνωρίζουμε αν θα αποδεχθεί η Κοινοτική μας Βουλή. Γνωρίζουμε όμως ότι οι Έλληνες δεν θα δεχθούν ούτε μια από αυτές, διότι θέλουν να μετατρέψουν τους Δήμους σε αποικίες. Δεν δεχόμαστε την ενοποίηση των Δήμων χωρίς όρους. Είναι καθήκον μας εθνικό, όπως αξιοποιήσουμε τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που μας αναγνώριζε το Σύνταγμα και να μη παραδώσουμε σε κανένα τους χωριστούς Δήμους μας".

Στη σύσκεψη της **22ας** Δεκεμβρίου **1962** οι δυο πλευρές είχαν συμφωνήσει όπως έχουν μια νέα συνάντηση πριν το τέλος του μηνός για συζήτηση του όλου θέματος και καθορισμό των τελικών θέσεων των δυο πλευρών.

Στη σύσκεψη αυτή ο Μακάριος πήρε όλους τους συνεργάτες του: Τον Γλαύκο Κληρίδη και τους Υπουργούς Εσωτερικών, Οικονομικών, Εμπορίου και Εργασίας Πολύκαρπο Γιωρκάτζη, Ρένο Σολομίδα, Ανδρέα Αραούζο και Τάσσο Παπαδόπουλο, και τον Υφυπουργό παρά τω Προέδρω Απόστολο Κοντό.

Ο Κουτσιούκ πήγε με τους Ραούφ Ντενκτάς, Πρόεδρο της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης, τον

Υπουργό Αμυνας Οσμάν Ορέκ και τον Υφυπουργό παρά τω Αντιπροέδρω Μουφτιζατέ. Στη σύσκεψη παρίστατο επίσης ως ανεξάρτητος ο Γενικός Εισαγγελέας Κρίτων Τορναρίτης.

Οι δυο πλευρές παρέμεναν αμετακίνητες στις θέσεις τους κι ο Μακάριος συγκάλυψε μια δεύτερη σύσκεψη με τον Κληρίδη και τον Υπουργό Εμπορίου Ανδρέα Αραούζο αυτή τη φορά και το Γενικό Εισαγγελέα, ενώ ο Κουτσιούκ πήγε με την ίδια ομάδα συνεργατών του.

Τα πράγματα φαινόταν ότι οδηγούνταν σε αποτροπή του αδιεξόδου. Αυτό διαφαινόταν και στο ανακοινωθέν που εκδόθηκε μετά τη σύσκεψη. Σύμφωνα με το ανακοινωθέν στη σύσκεψη τέθηκε κοινή βάση για επίτευξη συμφωνίας. Αναφερόταν στην ανακοίνωση που εκδόθηκε αργά το βράδυ:

ΠΡΩΤΟ: Κατά τη σύσκεψη συζητήθηκε διεξοδικά το θέμα ιδρύσεως κοινών δημοτικών επιτροπών στις πόλεις της Λευκωσίας, Λεμεσού, Αμμοχώστου, Λάρνακας και Πάφου για τη διαχείριση των δημοτικών υποθέσεων για περίοδο ενός έτους.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Τέθηκε κοινή βάση για την εν προκειμένω επίτευξη συμφωνίας.

ΤΡΙΤΟ: Επειδή καθίσταται αναγκαία η επεξεργασία πολλών λεπτομερειών ορίστηκε προς τούτο νέα σύσκεψη για τη μεθεπομένη.

Η επόμενη σύσκεψη όμως, στην οποία αναμενόταν η επίτευξη συμφωνίας, ώστε οι δυο πλευρές να μη φθάσουν στα άκρα, απέτυχε να γεφυρώσει τις διαφορές. Κι έτσι οι ελπίδες εξανεμίστηκαν κι η κρίση άρχισε να βαθαίνει.

Η εφημερίδα MAXH σύμφωνα με πληροφορίες της από πηγές της σύσκεψης, επέρριπτε την ευθύνη στο αδιέξοδο στο Ραούφ Ντενκτάς, που παρουσιαζόταν περισσότερο αδιάλλακτος παρά στον Κουτσιούκ που φαινόταν ότι συρόταν στις αποφάσεις του από τους πιο φανατικούς της τουρκοκυπριακής κοινότητας (28. 2. 62):

" Συγκεκριμένα ο κ. Ραούφ Ντενκτάς επέμεινε

στη δημιουργία χωριστών Δήμων και δεχόταν το διορισμό σε κάθε πόλη Κοινής Επιτροπής προς συντονισμό ζητημάτων που αφορούσαν τους χωριστούς Δήμους. Η ελληνική πλευρά είχε προτείνει το διορισμό κοινών δημοτικών επιτροπών με Έλληνα Δήμαρχο και Τούρκο Αντιδήμαρχο για περίοδο ενός έτους και διάθεση των εσόδων των Δήμων ανάλογα με τις εισφορές των Ελλήνων και των Τούρκων δημοτών".

Όμως κι ο Κουτσιούκ που παρουσιαζόταν πιο ήπιος δεν τα πήγαινε πίσω. Όπως αποκάλυψε ο ίδιος στις **28** Δεκεμβρίου, ποτέ του δεν δέχθηκε τις προτάσεις του Προέδρου Μακαρίου, τον οποίο κατηγορήσε ότι επιθυμούσε "να διαλύσει τους Δήμους της νήσου και να τους μετατρέψει σε κυβερνητικά τμήματα".

Σε γραπτή του δήλωση που μεταδόθηκε από το τουρκικό δελτίο ειδήσεων του Ραδιοφωνικού Σταθμού Κύπρου ο Κουτσιούκ ανέφερε ότι αντιτάχθηκε στις προτάσεις του Προέδρου προσθέτοντας ότι οι προτάσεις Μακαρίου είναι αντίθετες με τις διατάξεις του Συντάγματος, οι οποίες προνοούν διαχωρισμό των Δήμων.

Ο Κουτσιούκ σχολιάζοντας το ανακοινωθέν που είχε εκδοθεί στις **24** Δεκεμβρίου ότι είχε επιτευχθεί βάση για συμφωνία ανέφερε ότι ουδέποτε κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων με τον Πρόεδρο Μακάριο η τουρκική πλευρά έδειξε προθυμία να αποδεχθεί τις εισηγήσεις της ελληνικής πλευράς για κατάργηση των χωριστών Δήμων.

Αντίθετα ο Γλαύκος Κληρίδης που παρίστατο στις συσκέψεις αναφέρει στην "Κατάθεση του" ότι ο Κουτσιούκ υπαναχωρούσε από προηγούμενες θέσεις του.

Για τον ένα ή τον άλλο λόγο, μια και δεν υπήρχε συμφωνία μεταξύ των δυο πλευρών, οι Τούρκοι απάντησαν με δική τους πρόταση και κατέθεσαν στη Βουλή των Αντιπροσώπων Νομοσχέδιο με το οποίο προνοείτο η παράταση της ισχύος του υφιστάμενου Νόμου για ένα ακόμα χρόνο.

Η πρόταση συνοδευόταν από την απειλή ότι αν

δεν ψηφιζόταν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, τότε οι Τούρκοι θα προχωρούσαν σε μονομερή μέτρα και η Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση, της οποίας προήδρευε ο Ντενκτάς, θα ψήφιζε το Νόμο αυτό κι έτσι τα Δημαρχεία θα διοικούντο, παράνομα, με βάση τους Νόμους των Τουρκοκυπρίων.

Την απόφαση της τουρκοκυπριακής κοινότητας ανακοίνωσε ο Ραούφ Ντενκτάς σε συνεδρία της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης ο οποίος αναφέρθηκε και στην πορεία των προσπαθειών για επίτευξη συμφωνίας για το θέμα των Δήμων **(27.12.1962)**:

" Ως γνωστό στις **31.12.1962** λήγει η ισχύς του περί Δήμων Νόμου, ο οποίος από την ανακήρυξη της Δημοκρατίας συνεχώς παρετάθη χωρίς μέχρι σήμερα να εξετασθεί κατά τρόπο ενδελεχή. Το θέμα των Δήμων δεν έχει επιλυθεί σύμφωνα με το Σύνταγμα.

" Τώρα που απομένουν λίγες μέρες μέχρι τις **31 12 1962** η κεντρική Κυβέρνηση κατέβαλε όλως αιφνιδίως μια προσπάθεια και εμφανίστηκε ενώπιόν μας με μια πρόταση για την επίλυση του εν λόγω ζητήματος. Κατά τη διάρκεια των πρώτων συνομιλιών καταβάλλουμε προσπάθειες για να πληροφορηθούμε τις σκέψεις επί του προκειμένου της ελληνικής πλευράς.

" Βεβαίως, εφ' όσον η λύση που προτάθηκε χαρακτηρίστηκε από αυτούς ως προσωρινή, ήταν επόμενο ότι δεν θα εξεταζόταν το ζήτημα της οριοθέτησης των Δήμων.

" Ήδη εκείνοι δεν ήθελαν να εξετάσουν το θέμα αυτό. Σήμερα έχουμε Δήμους, οι οποίοι "ντε φάκτο" έχουν τα σύνορα τους.

" Για το λόγο αυτό ακριβώς δεν θελήσαμε να δημιουργήσουμε δυσκολίες κι αφού αναβάλαμε την οριοθέτηση των Δήμων εμφανιστήκαμε ενώπιόν τους με λογικές προτάσεις για την προσωρινή επίλυση του ζητήματος, σε τρόπο ώστε κατά το διάστημα αυτό να καθορισθούν τα όρια των Δήμων.

" Μετά τις πρώτες συνεδριάσεις εννοήσαμε ότι σκοπός ήταν η κατάργηση των Δήμων και η ανάθεση των διοικήσεων τους σε δεκαμελείς μικτές επιτροπές

(αναλογία 7:3).

" Η λύση αυτή δεν ήταν δυνατό να γίνει αποδεκτή εκ μέρους μας διότι αν λέγαμε "ναι" θα ήταν δυνατό για μας να υπαναχωρήσουμε.

" Στο μεταξύ οι συνομιλίες συνεχίστηκαν για κάποιο διάστημα.

" Σε περίπτωση που η ελληνική πλευρά θα δεχόταν μικρούς Δήμους για το μέλλον ζητήσαμε τα δικαιώματα που θα αναγνωρίζονταν στους Τούρκους.

" Αυτά δεν υπήρξαν ικανοποιητικά για μας και όπως έχετε πληροφορηθεί από το ραδιόφωνο οι συνομιλίες έληξαν.

" Είναι άξιο κάθε επαίνου το γεγονός ότι καθ'ήν στιγμή εγκαταλείπονταν οι χωριστοί Δήμοι και γινόταν συζήτηση για τη δημιουργία μικτών Δήμων, ο λαός ο οποίος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη Μητέρα Πατρίδα, αντίδρασε κατά τρόπο λογικό.

" Είπαν άλλοι από σας ότι εάν προβούμε σε παρόμοια θυσία χωρίς η άλλη πλευρά να επιδείξει καλή θέληση, η τουρκική κοινότητα θα απολέσει πολλά και δεν θα κερδίσει τίποτε.

" Είμαστε υπερήφανοι για την αντίδραση αυτή του λαού μας.

" Αυτό αποδεικνύει ότι είμαστε αποφασισμένοι να προστατεύσουμε τα δίκαια μας. Μετά τα εσπερινά αποτελέσματα όλοι μας ασχολούμαστε πλέον με το τι πρόκειται να γίνει.

" Είναι εκτός πάσης αμφιβολίας ότι εάν στις 31 Δεκεμβρίου δεν παραταθεί ο νόμος για τους Δήμους και δεν τεθεί σε ισχύ εκ νέου, οι Δήμοι θα παραμείνουν ανοργάνωτοι και χωρίς νομοθεσία.

" Σαν αποτέλεσμα της αναρχίας και του αδιεξόδου τα οποία θα προκληθούν η Κυβέρνηση θα επέμβει κατά τρόπο που συμφέρει στην πολιτική της και θα "βάλει χέρι" στους Δήμους.

" Για μας αυτό θα ήταν μια κακή πρόθεση. Δεν υπάρχει άλλωστε ανάγκη για μια τέτοια ενέργεια.

" Οι Δήμοι οι οποίοι για δύομισυ χρόνια λειτούργησαν κατά το σημερινό σύστημα, μπορούν να

συνεχίσουν τη λειτουργία τους κατά τον ίδιο τρόπο, χωρίς να βλάψουν κανένα.

" Ελπίζουμε ότι προσεχώς θα εξευρεθεί τρόπος επίλυσης του όλου θέματος σύμφωνα με το Σύνταγμα.

" Εφ' όσον όμως η Κυβέρνηση δεν ανανεώσει την πρόταση περί Δήμων τότε το θέμα αυτό θα μας απασχολήσει εκ νέου σοβαρά.

" Η απόφαση μας είναι η εξής: Εάν η Κυβέρνηση δεν φέρει προς ψήφιση την περί Δήμων παράταση και οι Έλληνες βουλευτές σύμφωνα με οδηγίες που θα λάβουν από την Κυβέρνηση καταψηφίσουν το Νομοσχέδιο περί παρατάσεως που θα υποβληθεί από τους Τούρκους συναδέλφους τους, τότε δεν μπορούμε να αφήσουμε τους τουρκικούς Δήμους ανοργάνωτους και χωρίς νομοθεσία.

" Για τούτο οι Τουρκοκύπριοι βασιζόμενοι στα δικαιώματα που τους αναγνωρίζει το Σύνταγμα, έχουν πάρει την απόφαση να διευθύνουν, σύμφωνα με δική τους νομοθεσία, τους Δήμους τους και να μη εγκρίνουν τίποτε το οποίο δεν θα είναι σύμφωνα με τη θέληση τους.

" Παρ' όλον ότι όλα αυτά που σας είπα είναι εκτός της ημερήσιας διάταξης, σας υποβάλλω την επείγουσα απόφαση τη σχετική με το Νομοσχέδιο περί τουρκικών Δήμων και σας παρακαλώ όπως το ψηφίσετε.

" Εάν σήμερα ή αύριο δεν ψηφισθεί από τη Βουλή των Αντιπροσώπων ο νέος περί Δήμων Νόμος στις **29** Δεκεμβρίου, ημέρα Σάββατο, θα συνέλθουμε το απόγευμα για να ψηφίσουμε επείγοντως το εν λόγω νομοσχέδιο σε τρόπο ώστε το νέο έτος να μπορέσουμε να διοικήσουμε τους Δήμους μας με τους δικούς μας νόμους.

" Επαναλαμβάνω: Δεν πιστεύω ότι η Κυβέρνηση θα πάρει τόσον αυστηρά μέτρα ώστε να μη ψηφισθεί το εν λόγω νομοσχέδιο. Αυτό είναι παράλογο και δεν θα εξυπηρετεί κανένα σκοπό. Η λογική λέγει ότι το περί Δήμων Νομοσχέδιο πρέπει να ψηφισθεί και μέχρις ότου συνεννοηθούν και οι δυο πλευρές να επιβιώσουν οι Δήμοι με προσωρινά μέτρα".

Ο Ντενκτάς και όχι ο Κουτσιούκ έρχιχνε ανοικτά το γάντι στο Μακάριο επιβεβαιώνοντας τις πληροφορίες ότι αυτός ήταν πιο αδιάλλακτος από τον Κουτσιούκ και ο ουσιαστικός ηγέτης, ενώ γνώριζε ότι στην Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση όπου μπορούσε να ενεργεί ως "κράτος εν κράτει", μπορούσε ουσιαστικά να κάνει ό,τι ήθελε.